

13. Telvak V., Markevych M. Tvorchа spadshhyna Mykhajla Ghrushevsjkogho v istorioghrafichnij koncepciji Dmytra Baghalija // Zbirnyk naukovykh pracj. Serija "Istorija ta gheoghrafija". Kharkiv: Koleghium, 2012. Vyp. 46. S. 248-253.
14. Telvak V. Tvorchа spadshhyna Mykhajla Ghrushevsjkogho v ocinkakh suchasnykiv (kinecj XIX – 30-ti roky XX stolittja). Kyjiv–Droghobych: «Vymir», 2008. 494 s.
15. Javorskij M. Deshho pro «krytychnu krytyku», pro ob'ektivnu istoriju, ta shhe j pro babusynu spidnyciju // Chervonyj shljakh. 1924. № 3. S. 167-182.
16. Javorskij M. Providni dumky v rozvytkovi istorychnoji nauky // Prapor marksyzmu. 1929. № 1. S. 89-116.

Статтю надіслано до редколегії 12.09.2019 р.
Статтю рекомендовано до друку 27.10.2019 р.

УДК 94(5/6+8):355:48 “1970/1991”

DOI: <https://doi.org/10.31652/2411-2143-2019-30-103-107>

Андрій Поспелов

Комунальний заклад вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти» Одеської обласної ради, кандидат історичних наук, доцент (Україна)

Воєнні (локальні) конфлікти 70-х-початку 90-х років ХХ століття в Азії, Африці та Південній Америці: проблеми пошуку в українській історичній науці 1990-х років.

***Анотація.** Стаття розкриває загальні тенденції вивчення локальних конфліктів в Азії, Африці та Південній Америці завершального періоду Холодної війни в українській історіографії 1990-х рр. Коротко аналізуються роботи основних представників української історіографії по вказаній проблематиці, виділяються головні напрями досліджень, характеризуються унікальні напрями досліджень українських істориків.*

***Ключові слова:** локальні конфлікти, історіографія, політичні аспекти, військово-повітряні сили, протиповітряна оборона, унікальність.*

Локальні конфлікти, зокрема і 1970 – початку 1990-х рр., є доволі поширеною тематикою наукових досліджень. Не обійшли їх у своїх працях і українські вчені. Не дивлячись на те, що вивченням окремих аспектів локальних конфліктів історики Радянської України займалися з другої половини 1960-х рр., тільки після здобуття Україною незалежності розпочався етап їх комплексного дослідження та всебічного аналізу.

У радянській історичній літературі історія локальних конфліктів вивчалася доволі формально. Розглядався насамперед політичний аспект подій в контексті боротьби національно-визвольних рухів й прогресивних режимів з імперіалістичною реакцією, сіонізмом, маоїзмом та неоколоніалізмом. Хід самих конфліктів описувався з ідеологічних позицій, а військових дій радянські вчені майже не торкалися. До того ж, навіть у підручниках, призначених для підготовки майбутніх офіцерів збройних Сил ССРСР, локальні конфлікти були представлені лише триєдиним набором – війна в Кореї 1950-53 рр., війна у В'єтнамі 1964-1973 рр. та Арабо-ізраїльські війни 1956, 1967 та 1973 рр. Про інші, чисельні воєнні конфлікти в Азії, Африці мова практично не йшла. А добре представлений в радянській військовій періодиці англо-аргентинський конфлікт 1982 р. за Фолклендські/ Мальвінські острови у військові підручники так і не потрапив.

Зрозуміло, що виважену оцінку локальних конфліктів 1970-початку 1990-х рр. радянська історіографія дати не могла. Тому 1990-ті рр. в українській історичній науці характеризуються пошуками нових підходів до вивчення воєнних конфліктів як з політичного, так і з військово-технічного боку. Нижче надані характерні роботи українських авторів 1990-х рр., присвячених проблемам локальних конфліктів вказаного періоду.

Стійкою тенденцією в українській історичній науці є намагання авторів звертатися до конфліктів 1990-х рр., зокрема і тих, що мали місце в сучасний період. Наприклад, стаття І.Поліхи торкалась індо-пакистанського конфлікту в Кашмірі, а деякі інші конфлікти в Азії аналізуються в праці С. Шергіна та І. Горобця [21, 29].

Великий пласт робіт українських вчених присвячений ірако-кувейтській кризі 1990 р. та війні в Перській затоці 1991 р. Аналізуються майже всі аспекти цих подій, починаючи з історичних умов їх виникнення [22, 23], розвідку кризи навколо Кувейту [10] та її політичного врегулювання за участю різних міжнародних та регіональних організацій [24]. Але військова тематика вивчення конфлікту в зоні Перської затоки була більш поширена серед українських авторів. Першою узагальнюючою працею, повністю присвяченою військовому аспекту вказаного

конфлікту можна назвати брошуру О. Манагільського та В. Чумака "Оперція "Буря в пустелі": підсумки та наслідки" [15]. Статті С. Токова й М. Рибак та Б. Іванова торкаються психологічного та військово-технічного аспекту воєнної компанії проти Іраку [25, 28]. Проте все ж зазначені роботи мали переважно публіцистичний характер.

Війна в Перській затоці не єдиний конфлікт на Близькому та Середньому Сході, який є предметом дослідження українських вчених. Так в публікації В. Грабжея аналізувалася збройна боротьба курдів під час ірано-іракської війни 1980-1988 рр. [5], робота Ю. Скорохода присвячена врегулюванню громадянської війни в Лівані [26], а стаття Є. Магди значною мірою аналізує четверту арабо-ізраїльську війну 1973 р. та її наслідки [14]. Але на відміну від робіт присвячених війні в Перській затоці, в зазначених публікаціях автори більше уваги приділяли політичному боку вказаних конфліктів.

Політичний аспект аналізується і в роботах присвячених маловідомим воєнним конфліктам в Азії та Африці, причому займаються ними не лише історики українського походження, а й вихідці з країн де відбувалися зазначені події. Це яскраво простежується на прикладі праць Е. Отару присвячених локальним конфліктам в Африці на півдні від Сахари [20].

У 1990-ті роки для українських вчених відкрилась можливість ретельно досліджувати ті локальні конфлікти, які майже не вивчалися в радянській історіографії, наприклад, конфлікт між Китаєм та В'єтнамом. Саме цих подій і торкався в своїй статті С. Нікішенко [19]. Водночас в останнє десятиріччя ХХ ст. по-іншому, ніж за радянських часів характеризувалася в українській історіографії участь країн неприєднання та Організації Об'єднаних Націй в урегулюванні різноманітних локальних конфліктів [2, 18].

Окрім вивчення маловідомих локальних конфліктів, дедалі більше уваги українські автори стали приділяти вивченню майже не досліджених в радянський період їх аспектів, насамперед військово-технічного плану. Так, ціла серія статей В. Марковського була присвячена діям радянської авіації у війні в Афганістані [16, 17], а ряд авторів присвятили свої публікації авіаційному боку війни 1982 р. між Аргентиною та Великою Британією через Фолклендські (Мальвінські) острови [6, 7, 12]. Українські автори аналізують як участь конкретних типів бойових літаків у локальних війнах, наприклад МіГ-21 [13], так і групи інших засобів вогневого ураження, таких як зенітно-ракетні комплекси [8].

Аналіз закордонної історіографії стосовно локальних конфліктів 1970-х - початку 1990-х рр., не набув у сучасній українській історичній науці широкого поширення, як це практикувалося за радянських часів. Хоча цією проблематикою в Україні теж займалися. Наприклад, ретельний аналіз американських оцінок щодо процесу розрядки між СРСР та США в другій половині 1970-х рр. яскраво простежується в статті Б. Гончара [4].

У 1990-ті роки зростала кількість українських робіт присвячених теоретичним проблемам локальних конфліктів, їх типології та класифікації. Однією з перших праць в цьому напрямку можна вважати публікацію Ю. Мацієвського "Деякі проблеми теорії конфліктів та насилля" [18]. При розробці теоретичних проблем локальних конфліктів, українські вчені спиралися на закордонні, насамперед російські та західні напрацювання з цієї проблематики. Так, різні шляхи врегулювання етно-політичних конфліктів розглядалися в статті О. Картунової "Національні й міжнародні виміри запобігання ескалації та врегулювання етно-політичних конфліктів" [9]. Однак вітчизняні автори намагаються створити власні концепції та схеми класифікації подій, які вивчали. Показовою в цьому плані є стаття Г. Костенка "Типи, види воєнних конфліктів та їх класифікація" [11], де автор запропонував систему розподілу військових конфліктів майже за усіма основними ознаками, схематично обгрунтувавши власну концепцію.

Слід зазначити, що ця концепція стала предметом подальшого наукового розвитку українських військових вчених у структурах Національної Академії Оборони України (зараз це Національний університет оборони України ім. Івана Черняхівського) на чолі з генерал-майором Ю. Бутом. Втім вже на початку нового десятиріччя, інтерес до створення власної теоретичної і універсальної бази воєнних конфліктів новітньої історії в українських дослідників майже зникає.

Таким чином, вивчення всіх аспектів локальних конфліктів 1970- початку 1990-х рр. в українській історичній науці останніх 10 років ХХ ст. – воно ж і перше десятиріччя існування незалежної української історіографії дедалі ставало все більш поширеною тематикою наукових досліджень і знаходилося в постійному розвитку. І хоча, кількість робіт з цієї проблематики поступово зростала, однак ще залишалася незначною порівняно з російською та західною історіографією. Українські автори знаходилися під значним впливом досвіду радянських часів, а також закордонних досліджень, що доводиться тим, що в багатьох українських працях з конфліктології аналізується переважно політичний аспект, а в деяких випадках на ту, або іншу подію наводиться тільки одна (західна) точка зору. Проте виявлялися й певні, інколи унікальні напрямки, в яких українські вчені досліджували названі події.

По-перше, це політична історія самих конфліктів, насамперед, проблеми їх витоків та врегулювання. По-друге, вивчалися переважно конфлікти на Близькому та Середньому Сході

(наприклад ірако-кувейтський) та в Азії (найчастіше індо-пакистанський), причому, які мали місце в тогочасний період, або наслідки котрих проявлялися у 1990-ті рр. По-третє, все більш поширеним ставав напрямок вивчення маловідомих, особливо в радянські часи, конфліктів, які не досліджувалися переважно з ідеологічних мотивів. По-четверте, простежувалася тенденція по вивченню теоретичних проблем локальних конфліктів, а також робилися певні кроки на шляху їх класифікації;

І насамкінець, по-п'яте, серед усіх військових аспектів зазначеної проблематики, найбільше уваги українські автори 1990-х рр. приділяли вивченню дії авіації. Можна говорити про те, що в Україні виник своєрідний центр дослідження участі Військово-Повітряних Сил та Протиповітряної оборони в локальних війнах. Такі його представники як А. Котлобовський, А. Хаусов та інші в своїх працях аналізували різні погляди на події, які досліджували, використовуючи різноманітні джерела, зокрема й спогади безпосередніх свідків локальних конфліктів. Окрім того, з'явилися публікації задіяних у цих подіях осіб з боку СРСР [1, 27].

Наведені факти дозволяють оптимістично оцінити розвиток української історичної науки в 1990-ті рр. по відношенню до вивчення всіх аспектів локальних конфліктів 1970 – початку 1990-х рр. У подальшому кількість праць стосовно вказаної теми суттєво збільшилася, рівно як і кількість досліджених конфліктів, досягнувши свого піку та характерної унікальності в перше десятиріччя XXI ст.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Аблазов В. Афганистан. ВВС Советской Армии в первый год войны // *Авиация и Время*. 1997. №5. С.34-37.
2. Бруз В. ООН і врегулювання міжнародних конфліктів. К.1993. 96 с.
3. Волович А. Государство Кувейт. Очерк политической истории // *Близькосхідний кур'єр*. 1998. №2. С.21-22.
4. Гончар Б. Регіональні конфлікти і доля розрядки в другій половині 70-х рр.(Аналіз американських оцінок) // *Вісник Київського університету. Історія*. 1994. Випуск 22. С.116-124.
5. Грабжей В. Історико-політичний аспект загострення боротьби курдів під час війни між Іраком та Іраном у 1980-1988 рр. // *Вісник Київського університету. Історія*. 1994. Випуск 1. С.28-33.
6. Заболотный С. Британские вертолёты в Фолклендской войне // *Авиация и Время*. 1999. №4. С.36-44.
7. Заболотный С. «Харриер» - хищная птица Фолкленд // *Авиация и время*. 2000. №2. С.29-33.
8. ЗРК в локальных конфликтах /под редакцией А.Котлобовского. К.,1998. 42 с.
9. Картунова О. Національні й міжнародні виміри запобігання ескалації та врегулювання етно-політичних конфліктів // *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. К.1999. Випуск 2. С.-29-37.
10. Копель О. Западная Европа и кризис в Персидском заливе // *Історичні коріння ірако-кувейтського військового конфлікту. Матеріали наукової конференції молодих вчених*. К., 1992 – С. 127-129.
11. Костенко Г. Типи, види воєнних конфліктів та їх класифікація // *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 1999. Випуск 2. С.48-57.
12. Котлобовский А. Война у ворот Антарктиды // *Авиация и Время*.1999. №6. С.25-28.
13. Котлобовский А. МиГ-21 в локальных конфликтах. К., 1997. 44 с.
14. Магда Є. Арабо-ізраїльська війна 1973 р. як переломний етап Близькосхідного конфлікту // *Питання нової та новітньої історії*. К., 1998. Випуск 44. С.153-160.
15. Манагильний О., Чумак В. Операція "Буря в пустелі": підсумки та наслідки. - К., 1992. 54 с.
16. Марковский В. Жаркое небо Афганистана. Часть I. Истребители-бомбардировщики Су-17 // *Аэрохобби*. 1994. №3. С.14-21.
17. Марковский В. Жаркое небо Афганистана. Часть XII. Дальняя авиация // *Авиация и Время*. 1998. №5. С.23-33.
18. Матьовка М. Рух неприєднання в контексті міжнародних відносин (60-90-ті рр. ХХст.). Ужгород. 1997. 34 с.
19. Нікішенко С. Кітайсько-в'єтнамські відносини 1979-1988 рр. (Конфлікт 1979 р. та проблема Камбоджі) // *Питання нової та новітньої історії*. К.,1997. Випуск 43. С.112-119.
20. Отару Э.П. Роль внешнего фактора в межгосударственных конфликтах в Африке южнее Сахары // *Вісник Київського університету. Міжнародні відносини*. К., 1998. Випуск 5.С.141-149.
21. Поліха І. Кашмірська криза // *Політика і час*.1997. №2. С.60-64.
22. Поспелов А. До передісторії конфлікту в Перській затоці (Ірако-кувейтські відносини 1960-1980-х рр.) // *Записки історичного факультету*. Одеса., 1999. Випуск 8. С.308-314.
23. Різніченко В. Історичні коріння формування ірако-кувейтського військового конфлікту 1990-1991 // *Матеріали наукової конференції студентів та аспірантів, присвяченої 50-ти річчю ООН*. - К.-1995. – С. 87-88.

24. Різніченко В. Роль ООН в урегулюванні ірако-кувейтського конфлікту та зміцнення системи безпеки в зоні Перської затоки // Вісник Київського університету. Міжнародні відносини. К., Випуск 3. С.53-57.
25. Рибак М., Іванов Б. Війна в зоні Перської затоки: застосування нових засобів боротьби та їх вплив на розвиток воєнного мистецтва // Військо України. 1999. №1-2. С.32-34.
26. Скороход Ю. Ліван 90-х: початок нової епохи // Політика і час. 1995. №7. С.52-58.
27. Сухов К. Над сирийським фронтом //Авиация и Время. 1995. №1. С.17-20, №2. С.41-44, №3. С.25-28.
28. Токов С. Психологічний аспект використання ВПС // Військо України. 1997. №3. С.15-17.
29. Шергін С., Горобець І. Конфлікти в Азії: регіональна, чи глобальна загроза? // Політика і час, 1996. №2. С.29-36.

Андрей Поспелов

Коммунальное учреждение высшего образования «Одесская академия непрерывного образования» Одесского областного совета, кандидат исторических наук, доцент (Украина)

Военные (локальные) конфликты 70-х-начале 90-х годов XX века в Азии, Африке и Южной Америке: проблемы поиска в украинской исторической науке 1990-х годов.

Аннотация. Стаття розкриває общі тенденції изучения локальних конфліктів в Азії, Африке и Южной Америке завершающего периода Холодной войны в украинской историографии 1990-х гг. Коротко анализируются работы основных представителей украинской историографии по указанной проблематике, выделяются главные направления исследований, характеризуются уникальные направления исследований украинских историков.

Ключевые слова: локальные конфликты, историография, политические аспекты, военно-воздушные силы, противовоздушная оборона, уникальность.

ABSTRACT

Andrii Pospelov

Municipal institution of higher education "Odessa Academy of Continuing Education" of Odessa Regional Council, candidate of historical sciences, associate professor (Ukraine)

Military (local) conflicts of the 70s and early 90s of the XX century in Asia, Africa and South America: the problems of search in Ukrainian historical science of the 1990s.

The article reveals the general trends in the study of local-level military conflicts in Asia, Africa and South America in the final period of the Cold War in Ukrainian historiography of the 1990s. Shown are the reasons that prompted Ukrainian researchers to start researching and solving the problems of local conflicts in these regions in the first decade of the existence of independent Ukrainian historiography. The work of the main representatives of Ukrainian historiography on this issue is briefly analyzed. The main conflicts that were of interest to Ukrainian researchers of the 1990s are shown - Anglo-Argentine for the Falkland / Malvinas Islands, Indo-Pakistan, mainly in its modern course, Iraq-Kuwait, and Kurdish, Middle Eastern in all its spectrum of aspects. The main areas of research are covered - political, ethno-political, military, military-technical, problems of the UN and the Non-Aligned Movement, problems of peaceful and international settlement of military conflicts. Unique directions of research by Ukrainian historians and journalists regarding local conflicts of the 1970-1990s that took place in Asia, Africa and South America were revealed and shown. This is an appeal to military conflicts previously poorly studied in Soviet historiography, an attempt to create their own typology and classification system of wars and military conflicts, a study of the actions of the air forces and air defense forces and means, including on the basis of publications of direct participants in military conflicts, an analysis of other problems not previously studied in Soviet historiography, primarily of a military-technical nature.

Based on the material presented, the author concludes that the Ukrainian historiography of the 1990s was extremely optimistic in terms of studying military conflicts in Asia, Africa and South America. And its potential laid down in the indicated period was developed in the first decade of the 21st century, when this scientific direction reached the peak of its quantity and quality according to the research and published works.

Key words: local conflicts, historiography, political aspects, air force, air defense, uniqueness.

REFERENCES:

1. Ablazov V. Afganistan. VVS Sovetskoy Armii v pervyy god voyny // *Aviatsiya i Vremya*. 1997. №5. pp.34-37.
2. Bruz V. OON i vrehulyuvannya mizhnarodnykh konfliktiv. K.1993. 96 p.
3. Volovych A. Hosudarstvo Kuveyt: Ocherk polytycheskoy ystoryi // *Blyz'koskhidnyy kur"yer*. 1998. №2. pp.21-22.
4. Honchar B. Rehional'ni konflikti i dolya rozryadky v druhiy polovyni 70-kh rr. (Analiz amerykans'kykh otsinok) // *Visnyk Kyyivs'koho universytetu. Istoryiya*. 1994. Vypusk 22. pp.116-124.
5. Hrabzhey V. Istoryko-politychnyy aspekt zahostrennya borot'by kurdiv pid chas viyny mizh Irakom ta Iranom u 1980-1988 rr. // *Visnyk Kyyivs'koho universytetu. Istoryiya*. 1994. Vypusk 1. pp.28-33.
6. Zabolotnyy S. Britanskiye vertoloty v Folklendskoy voyne // *Aviatsiya i Vremya*. 1999. №4. pp.36-44.
7. Zabolotnyy S. «Kharriyer» - khishchnaya ptitsa Folklend // *Aviatsiya i vremya*. 2000. №2. pp.29-33.
8. ZRK v lokal'nykh konfliktakh /pod redaktsiyey A.Kotlobovskogo. K.,1998. 42 p.
9. Kartunova O. Natsional'ni y mizhnarodni vymiry zapobihannya eskalatsiyi ta vrehulyuvannya etno-politychnykh konfliktiv // *Naukovyy visnyk Dyplomatychnoyi akademiyi Ukrayiny*. K.1999. Vypusk 2. pp. 29-37.
10. Kopel' O. Zapadnaya Evropa y kryzys v Persydskom zalyve // *Istorychni korinnya irako-kuveyt-s'koho viys'kovoho konfliktu. Materialy naukovoyi konferentsiyi molodykh vchenykh*. K., 1992 – pp. 127-129.
11. Kostenko H. Typy, vydy voyennykh konfliktiv ta yikh klasyfikatsiya // *Naukovyy visnyk Dyplomatychnoyi akademiyi Ukrayiny*. 1999. Vypusk 2. pp. 48-57.
12. Kotlobovskiy A. Voyna u vorot Antarktidy // *Aviatsiya i Vremya*. 1999. №6. pp. 25-28;
13. Kotlobovskiy A. MiG-21 v lokal'nykh konfliktakh. K., 1997. 44 p.
14. Mahda YE. Arabo-izrayil's'ka viyna 1973 r. yak perelomnyy etap Blyz'koskhidnoho konfliktu // *Pytannya novoyi ta novitn'oyi istoriyi*. K., 1998. Vypusk 44. pp.153-160.
15. Manahyl'nyy O., Chumak V. Operatsiya "Burya v pusteli": pidsumky ta naslidky. - K.,1992. – 54 p.
16. Markovskiy V. Zharkoye nebo Afganistana. Chast' I. Istrebiteli-bombardirovshchiki Su-17 // *Aerokhobbi*. 1994. №3. pp.14-21.
17. Markovskiy V. Zharkoye nebo Afganistana. Chast' KHÍÍ. Dal'nyaya aviatsiya // *Aviatsiya i Vremya*. 1998. №5. pp. 23-33.
18. Mat'ovka M. Rukh nepryyednannya v konteksti mizhnarodnykh vidnosyn (60-90-ti rr. KHKhst.). - Uzhhorod. – 1997 – 34 p.
19. Nikishenko S. Kitays'ko-v"yetnams'ki vidnosyny 1979-1988 rr. (Konflikt 1979 r. ta problema Kambodzhi) // *Pytannya novoyi ta novitn'oyi istoriyi*. K.,1997. Vypusk 43. pp.112-119.
20. Otaru É.P. Rol' vneshneho faktora v mezhhosudarstvennykh konflyktakh v Afryke yuzhnee Sakhary // *Visnyk Kyyivs'koho universytetu. Mizhnarodni vidnosyny*. K., 1998. Vypusk 5. pp.141-149.
21. Polikha I. Kashmirs'ka kryza // *Polityka i chas*.1997. №2. pp. 60-64.
2. Pospelov A. Do peredistoriyi konfliktu v Pers'kiy zatotsi (Irako-kuveyt-s'ki vidnosyny 1960-1980-kh rr.) // *Zapysky istorychnoho fakul'tetu*. Odesa., 1999. Vypusk 8. pp. 308-314.
23. Riznichenko V. Istorychni korinnya formuvannya irako-kuveyt-s'koho viys'kovoho konfliktu 1990-1991 // *Materialy naukovoyi konferentsiyi studentiv ta aspirantiv, prysvyachenoyi 50-ty richchyu OON*. - K.,1995. – pp. 87-88.
24. Riznichenko V. Rol' OON v urehulyuvanni irako-kuveyt-s'koho konfliktu ta zmitsnennya systemy bezpeky v zoni Pers'koyi zatoky // *Visnyk Kyyivs'koho univesytetu. Mizhnarodni vidnosyny*. K., Vypusk 3. pp.53-57.
25. Rybak M., Ivanov B. Viyna v zoni Pers'koyi zatoky: zastosuvannya novykh zasobiv borot'by ta yikh vplyv na rozvytok voyennoho mystetstva // *Viys'ko Ukrayiny*. 1999. №1-2. pp.32-34.
26. Skorokhod YU. Livan 90-kh: pochatok novoyi epokhy // *Polityka i chas*. 1995. №7. pp. 52-58.
27. Sukhov K. Nad siriyskim frontom // *Aviatsiya i Vremya*. 1995. №1. pp. 17-20, №2. pp. 41-44, №3. pp. 25-28.
28. Tokov S. Psykholohichnyy aspekt vykorystannya VPS // *Viys'ko Ukrayiny*. 1997. №3. pp.15-17.
29. Sherhin S., Horobets' I. Konflikti v Aziyi: rehional'na, chy hlobal'na zahroza? // *Polityka i chas*, 1996. №2. pp. 29-36.

Статтю надіслано до редколегії 22.09.2019 р.
Статтю рекомендовано до друку 08.11.2019 р.